

אדם ומיראתו); —

פרוש מיראה (יראת העונש).

אמרו אביי ורבא לתנא: אל תשנה פרוש מאהבה פרוש מיראה בכלל שאר מכות פרושים — שאמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה.

א. ומכל מקום שתי פרישיות אלו אינן בכלל פרישות ראויה, אעפ"י שאינם רעות כאחרות. (מאירי).

ב. בירושלמי פירשו מיני פרושים אחרים: זה שהמצוות כמשא על כתפיו, או כגון האומר הלוה לי ואעשה מצוה; עושה עבירה אחת ומצוה אחת ומקזון, וכד'.

ועוד אמרו שם: 'פרוש יראה' — כאיוב. 'פרוש מאהבה' — כאברהם. אין לך חביב מכולם אלא פרוש אהבה כאברהם.

דיני הסטות שמנחותיהן נשרפות או נפדות — נתבארו לעיל ו.

דף כג

לה. א. אשה הנשואה לכהן, או כהנת הנישאת לישראל — מה דין מנחותיהן, מנחת סוטה ושאר מנחות?

ב. מה בין כהן לכהנת?

ג. מה בין איש לאשה בדיני התורה?

א. תנן, כל הנשואות לכהנים — מנחותיהן נשרפות. ופירשו בגמרא, הואיל שיש לבעלה הכהן חלק במנחה, וגם לה יש חלק, להקטירה כליל כשאר מנחת כהן אי אפשר, וגם לאכול השיריים כשאר מנחת ישראל אי אפשר, אלא לרבי אליעזר שאמר אין איסור להקטיר על המזבח דבר שממנו לאשים אם מעלהו לשם עצים (ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח — לריח ניחוח אי אתה מעלה אבל אתה מעלהו לשם עצים), קרב הקומץ לעצמו והשיריים קרבים לעצמם לשם עצים. ולחכמים האוסרים להקטיר אף לשם עצים (וכן הלכה) — השיריים מתפוררים בבית הדשן, (וכמו שאמר רבי אלעזר ברבי שמעון במנחת כהן חוטא. וגם חכמים החולקים שם, לא חלקו אלא במנחת חוטא שסוברים הוקשה למנחת נדבה ונקטרת כולה על המזבח, אבל במנחת אשת כהן שאי אפשר להקריבה, מודים שהשיריים נשרפים).

רש"י מפרש שמדובר הן במנחת סוטה שבעלה מביא מנחתה משלו, הן במנחת נדבה של אשת כהן. ופירשו התוס' שיטתו, מפני חלק הבעל במנחתה, משום מה שקנתה אשה קנה בעלה. והתוס' פרשו במנחת סוטה, [אבל מנחת נדבה או מנחת חוטא של אשת כהן — דינה כמנחת ישראל ונאכלת. מנחת חינוך קלה, ח].

לפרש"י משמע שאם נתנו לה מתנה על מנת שאין לבעלה רשות בה — מנחתה נאכלת, ואולם מסתימת הרמב"ם אין במשמע כן. (עפ"י מנחת חינוך שם. וכן אם נתן לה בעלה מתנה גמורה, לפרש"י נראה שמנחתה נאכלת. וכ"מ בחדושי הגרעק"א. וע' בקרן אורה ומרומי שדה).

וכל זה בנשואה, אבל הארוסה לכהן — מנחתה נאכלת. (מג"ח שם).

כהנת שנשאת לישראל — מנחתה נאכלת (וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל — כהן ולא כהנת. ומשום שנאמר בענין והכהן המשיח תחתיו מבניו... — את שבנו עומד תחתיו, יצתה זו שאין בנה עומד תחתיה. ירושלמי, מובא בתוס' ע"ש).

ב. מה בין כהן לכהנת —

מנחת כהנת נאכלת ומנחת כהן אינה נאכלת;
כהנת מתחללת בביאת אחד מן הפסולים, ואין כהן מתחלל (ולא יחלל זרעו בעמיו — זרעו מתחלל [וגם היא, שני חילולין במשמע] והוא אינו מתחלל);
כהנת מטמאה למתים ואין כהן מטמא למתים (אמר אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו — בני אהרן ולא בנות אהרן);
לדעת הרמב"ם, כשם שאין כהנות מוזהרות על הטומאה, כך אינן מצוות להטמא לקרובים.
ואין כן דעת הראב"ד והרא"ש ורש"י (יבמות כט. וע' יו"ד שעג, ג).
כהן אוכל בקדשי קדשים ואין כהנת אוכלת בקדשי קדשים (כל זכר בבני אהרן יאכלנה).

ג. שנינו במשנתנו: מה בין איש לאשה —

האיש (כשהוא מנוגע) פורע ראשו ופורם בגדיו, ואין האשה פורעת ופורמת (ואיש כי ימרט ראשו... בגדיו יהיו פרמים וראשו יהיה פרוע);
האיש מדיר את בנו (הקטן, ולא בתו) בנוזר, הלכה היא בנוזר, ואין האשה מדרת בנה בנוזר;
האיש מגלח על נזירות אביו (אם הפריש מעות סתומים לנזירותו ומת, בנו מגלח ביום מלאת ומביא קרבנות שהפריש אביו. עפ"י נזיר ל), ואין האשה מגלחת על נזירות אביה — הלכה היא בנוזר;
האיש מקדש את בתו (שלא בגרה) ואין האשה מקדשת את בתה (ואמר אבי הנעך אל הזקנים את בתי נתתי...);
האיש מוכר את בתו (קטנה) לאמה, ואין האשה מוכרת את בתה (וכי ימכר איש את בתו);
האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה (ורגמו אתו — אותו בלא כסותו ולא אותה בלא כסותה);
האיש נתלה ואין האשה נתלית (ותלית אתו על עץ);
האיש נמכר בגניבתו ואין האשה נמכרת בגניבתה (ונמכר בגנבתו).
לדברי הרמב"ם (עבדים א, ב) אין האשה מוכרת עצמה לאמה עבריה, כשם שאינה נמכרת על ידי בית דין (והראו מקורו במכלתא ריש משפטים, וכ"מ בתוספתא כאן. עתוס' ומהרש"א). ואילו הרמב"ן (שמות כא, ד) צדד בזה. (ע' משנה למלך ריש הל' עבדים; מנחת חינוך מבי, יח; תו"ש ח"ו עמ' רמז).
עוד הוסיפו בתוספתא: האיש עובר על מצוות עשה שהזמן גרמן [וכן מצווה בפריה ורביה ובתלמוד תורה. משנה בקדושין פ"ק], מה שאין כן באשה; האיש עובר על בל תקיף ועל בל תשחית (פאת הזקן) ועל בל תטמא למתים (בכהן, וכנ"ל), משא"כ באשה; האיש נדון בבן סורר ומורה, ונעטף (כשהוא מצורע), ומספר (מגלח ראשו בתער), ואין האשה נעטפת ומספרת (כאיש), משום 'לא יהיה כלי גבר על אשה'. מנחת בכורים. וערמב"ם עכו"ם יב, ז; האיש נמכר ונשנה ואין האשה נמכרת ונשנית; האיש נרצע ונמכר לעבד עברי וקונה לעבד עברי, ואין האשה נרצעת ונמכרת וקונה.
לדעת הסוברים שאשה מוכרת עצמה לאמה, יכולה אשה לקנות אמה, ורק עבד אינה קונה

מפני החשד. (מנחת חינוך מב, יח).

וכן סמיכות תנופות הגשות וקמיצות וכו' — אינן נוהגות אלא בקרבן האיש ולא באשה; העבד העברי יוצא בשנים וביובל ובמיית האדון, משא"כ בעבריה; הזב מטמא בראיות ולא הזבה; מצורע אסור בתשמיש המטה, ולא מצורעת. (מובא בתוס').

פרק רביעי; דפים כג — כד

ל. ארוסה ושומרת יבם — האם הן בתורת קינוי והשקאה?

ארוסה ושומרת יבם — מקנא להן. (דבר אל בני ישראל ואמרת... — לרבות ארוסה ושומרת יבם), ונאסרות בסתירתן לבעל ולזה שנותרו עמו (כמבואר בגמרא להלן כה.). אבל אינן שותות את המים, אלא אם נותרו לאחר הקינוי יוצאות בלא כתובה. כן סתמה משנתנו וכדברי רבי יונתן (תחת איש; תחת אישה. לפרש"י למסקנא אין צריך מיעוט לשומרת-יבם לשמואל. והתוס' חולקים). ואילו לרבי יאשיה לא נתמעטה אלא ארוסה [ואפילו בא עליה בזנות מקודם], אבל שומרת יבם שותה. ודוקא אם בא עליה יבמה מקודם לכן, אפילו לשם זנות, אבל בלאו הכי אינה שותה מפני שלא קדמה שכיבת בעל לבעול (ויתן איש בכך את שכבתו מבלעדי אישך. ולרבי יונתן אפילו בכגון זה שבא עליה יבמה לשם זנות, אינה שותה. ואפילו לדברי רב שהיא כאשתו לכל דבר, גורת הכתוב היא למעטה. כן היא מסקנת סוגיתנו. ואולם מסוגית יבמות נראה שלרב שאמר קנה לכל משקה אותה. עתוס').

א. הלכה כרבי יונתן וכסתם משנתנו.

ומשמע מפשטות דברי רש"י, וכן מבואר בתוס', שאם נוקטים שומרת יבם שזינתה מותרת ליבמה [דלא כרב המנונא לעיל יח], שומרת יבם שקינא לה יבמה קודם שבא עליה, אינה אסורה עליו. ואף על פי כן הפסידה כתובה, שיכול לומר איני חפץ לישא אשה זונה. כן כתב רש"י. [אבל לפירוש התוס' אין ראייה לדין זה, ואפשר שיש לה כתובה. וכן נקט בבית הלוי ח"ב מ.ג. וכן משמע לכאורה בתורא"ש].

ואולם יש אומרים שמדברי הרמב"ם (סוטה ב) וטור שלחן ערוך (אה"ע קעח,א) נראה שאסורה, שהואיל וקינא לה ועברה על קינויו, אסרתה תורה, הגם שבזנות דעלמא אינה נאסרת. (כן האריך בבית הלוי שם. והסיק (באות טו) לפרש שאף רש"י סובר כן. וע' גם באור שמח ובחדושי הנצי"ב). וכן נקט המאירי. ויש שאין סוברים כן ופרשו דברי הרמב"ם באופן אחר. (ע' מנחת חינוך שסה; אחיעזר ח"ג סט,ג).

ב. קינא לארוסתו ואח"כ נשאה ונסתרה — הרי היא שותה על סמך קינויו. (עפ"י תוספתא וגמרא להלן). והוא הדין אם בעלה כשהיא ארוסה ביאת זנות וקינא לה ונסתרה בעודה ארוסה, ונכנסה לחופה ולא נבעלה — שותה, שהרי עתה היא 'תחת אישה' והוא מנוקה מעוון. (מאירי ועוד). ושיטת הרמב"ם שגם זה בכלל 'אינו מנוקה מעוון'.

לכאורה גם בשומרת יבם, אם קינא לה קודם שבא עליה ונסתרה לאחר היבום — אסורה. אך יש מקום לפקפק בזה, לפי מה שפסק הרמב"ם ששומרת יבם שזינתה מותרת ליבמה, שמא הואיל והקינוי היה בזמן שלא היתה נאסרת אילו זינתה, אין זה קינוי המועיל. (כן צדד במנחת חינוך שסה, יז — 'ולא הבאתיו בכור הבחינה'. ובדברי חזו"א (קל,ה) מבואר שנקט כדבר פשוט